







ŠÁRKA HORÁKOVÁ MAIXNEROVÁ

Hoří déšť

aneb Zpráva o „Akci K“,
noci ze 13. na 14. dubna 1950,
kdy měl být internován Bůh

VYŠEHRA D
2010

Ilustrace Michail Ščigol. Obálka a grafická úprava Vladimír Verner.
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., v Praze roku 2010
jako svou 919. publikaci. Odpovědný redaktor Filip Outrata.
Vydání první. Stran 272. Vytiskla tiskárna Ekon, Jihlava

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz; www.ivysehrad.cz

Copyright © Šárka Horáková Maixnerová, 2010
Illustrations © Michail Ščigol, 2010

ISBN 978-80-7429-038-1

Motto: Nesudťe, ale divit se mŕžete

JHWH ELOHIM

Je to vpravdě prazvláštní kus, tohle kruté divadlo!

Autoři si vzali jako předlohu životy a smýšlení těch, kteří nesměli ani písmenem zasáhnout do textu.

A tak jejich duše děj jen sledovali z provaziště; z lávek mezi tahy...

Na jevišti se pak odehrával příběh předvedený jejich psychickými dvojníky.

Na forbínu se tlačili ti, kteří se snažili divákům prožitky jeviště ještě jednou interpretovat a podat zmanipulovaná vysvětlení.

A hlediště bylo osazeno těmi, které taková dramata zajímají, i těmi, kteří účast brali jako společenskou záležitost... nebo prostě jen způsob přežití.

V obrovském divadelním baru pak popíjeli ti, kteří byli slepí, hluší a němí, a nebo se jen snažili pro onu chvíli nebýt.

Někteří tam popíjejí dodnes.

Chtěla jsem jako tichou poklonu těm, kteří zůstali věrni sobě a své víře, zaznamenat jejich evangelium...

Setkala jsem se v uplynulých letech s několika kněžími, kteří dobu záboru Boha prožili. Setkala jsem se se životopisci těch, kteří ji prožili a odešli. Setkala jsem se s historiky a stovkami zašlých archiválií s razítky Tajné...

Začala jsem psát knihu o záboru českých klášterů v roce 1950 a s jakousi podivnou nestoudností mi do práce vtrhla i současnost.

Proto má kniha dvě části.

Jedna je o noci ze 13. na 14. dubna 1950, kdy československé vedení chtělo lidi připravit o Boha. Je to část s tvářemi, které mají jména. Jsou to zastavení křížové cesty obětí Akce K.

Druhá je drobným záznamem – bez tváří a beze jmen – toho, že se to, v některých případech, bohužel, podařilo.

Akce devastace církví v komunistickém Československu nebyl jen „plán“, nebyla to jen naplněná teorie. Byl to obyčejný příběh těch, kteří plánovali, i těch, kteří se plánu dobrovolně, i v roli obětí, účastnili. Není to historická informace, jsou to životy. Je to děj. Děj v každém písmenu situační zprávy.

Jsem na konci cesty, na kterou jsem se vydala 4. října 2006.

Autorka

Mé velké poděkování patří

JUDr. Pavlu Bretovi, řediteli Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu

PhDr. Aleně Šimánkové a PhDr. Aleně Noskové z Národního archivu

Členům Konfederace politických vězňů,

převoru rajhradského kláštera, Augustinovi,

páteru Františku Kohlíčkovi, který myšlence této knihy požehnal,

páteru Huvarovi, který 14. 5. 2009 pokřtil putovní výstavu Zpráva

o Akci K (zemřel v září 2009)

a malíři Michailu Ščigolovi, který se tématem nechal inspirovat

k vytvoření křížové cesty.

A mé malé velké rodině nejbližších rodem i přátelstvím.

Knih je věnována všem, kteří už tu s námi nejsou a jichž se toto téma týkalo, nebo se jen dotklo jejich mysli.

Boží muka

Netrap se, že jenom krátce...
Ta cesta, šlépějemi usmýkaná,
Spala,
a jak jsme tak šli, a jako ve snu
za ruce se vzali,
zaplakala...

A my jsme tušili, že něco
nesmírně křehkého nesem
skalnatostí dnů –
a jako perlorodka
v sevření srdce jsme chránili před dotekem
dechu, slov, pohledů, i chvění vlastního těla
opar s krajkami červánků
jenž stoupá do hlubin –
kam chodí spát
přečisté oči dětí
a kopretin –
než začnou odkvétat...

Netrap se, že jenom krátce...

Vyrostla Boží muka
Na každé lidské křižovatce.

Jiří Jan Vícha OFMCap., básník, mnich, kněz

V roce 1948 přijal od kardinála Berana kněžské svěcení. V roce 1950 byl internován v Broumově a posléze nastoupil tříletou vojenskou službu u PTP. Krátce pracoval v civilním zaměstnání. V roce 1961 byl zatčen a odsouzen na 14 let žaláře. Od roku 1969 působil v duchovní správě ve Fulneku, zemřel 28. září 1997.



I. zastavení

Ježíš Pilátem k smrti odsouzený

Brzy, a bude to pro vás brzy, budete pokryti svou vlastní krví.

Já jako Soudce vám připomenu krev, která lpěla na vašich rukou, protože jste tak mnohým zabránili přijmout mé milosti pomocí této Připomínky Mého Slova – jste jako Římané; denně mě korunující trním, chcete říci jako Pilát: „Nejsem vinen touto krví“ a umýt si ruce v navoněné vodě? Odmítáte přijmout lék proti smrti, odmítáte uznat Mé Slovo dané Mým Svatým Duchem za vašich dnů...

Te Deum pro Gottwalda

Příběh noci ze 13. na 14. dubna 1950 začal vlastně už v roce 1948. Podivnou šachovou partií mezi nově nastupující vládou a církevními hodnostáři.

Řekněme, že prvním konkrétním tahem byl nástup komunistů k moci a jejich uvědomění si, že Bůh jim na jejich cestě k věčnosti překáží.

Prvním konkrétním tahem ze strany církve byl v únoru 48 pastýřský list arcibiskupa Josefa Berana s titulem „Arcibiskupe, nesmíš mlčet.“

V březnu jednal Alexej Čepička, generální tajemník Ústředního akčního výboru Národní fronty, s arcibiskupem Beranem a požádal ho o to, aby hierarchie veřejně zaujala kladný postoj k novému režimu.

O den později – 4. března 48 – se „prohlášením loajality“ k režimu zabývala biskupská konference v Brně a NEPŘIJALA HO.

V polovině března Národní fronta rozhodla o vytvoření církevních komisí v krajských výborech a v ústředí NF, složených ze zástupců NF a všech církví.

2. dubna organizační sekretariát ÚV KSČ, zabývající se postojem KSČ ke katolické církvi v souvislosti s parlamentními volbami 30. 5. 1948, vydal pokyn urychleně zahájit jednání v církevní komisi NF.

15. dubna schůze církevní komise ÚAV NF za účasti 27 kněží schválila směrnice pro činnost krajských a církevních komisí NF.

22. dubna – ÚAV NF svolal konferenci kněží.

21. dubna zaslal arcibiskup Beran kněžím své diecéze dopis, v němž zakazoval politickou činnost duchovních, včetně členství v církevních komisích NF. Podobné dopisy napsali rovněž arcibiskupové v Olomouci a v Brně. Delegation Národní fronty, A. Čepička a ministr Alois

Petr jednali s arcibiskupem Beranem o povolení kandidatury kněží do parlamentu i nižších orgánů, o jejich účasti v církevních komisích NF a o vydání pastýřského listu k volbám.

3. květen – biskupská konference v Olomouci potvrdila zákaz politické činnosti kněží, k vydání pastýřského listu se nevyjádřila...

4. květen – předsednictvo ÚV KSČ jednalo o stanovisku biskupské konference a rozhodlo se s hierarchií dál jednat, a to na půdě Národní fronty.

7. května – církevní komise Národní fronty (bez účasti kněží) připravila program jednání s delegací katolické církve.

10. květen první schůze delegace NF v čele s A. Čepičkou a katolické církve vedené biskupem Štěpánem Trochou se dohodla o dvou sporných bodech – o přeloženém svátku Božího těla (den voleb) a o církevních školách (nezasahování výborů NF).

14. května – druhá schůze delegací NF a hierarchie jednala o hospodářském zabezpečení církve po pozemkových reformách na církevních statcích a přijala návrh NF připravit zvláštní zákon o finančním zabezpečení duchovních a věcných nákladů církve, které církve sama nebude s to hradit.

24. května – třetí schůze delegací NF a hierarchie o požadavcích NF, aby biskupové vydali prohlášení k parlamentním volbám, jako již učinily jiné církve, a povolení pro kněze Josefa Plojhara, ministra zdravotnictví, být poslancem parlamentu.

25. května arcibiskup Beran sdělil dopisem A. Čepičkovi své rozhodnutí trvat na zákazu politické činnosti J. Plojhara a v případě neuposlechnutí na jeho suspenzi.

Čtvrtou schůzi delegací NF a hierarchie, oznámenou na 31. května, Čepička odvolal.

10. června první schůze církevní komise ÚV KSČ, která vypracovávala směrnice pro jednání NF s delegací církve, o jejichž obnovení biskupové požádali.

11. červen – rozhovory delegací NF a církve – na programu byla oficiální účast církve při volbě K. Gottwalda prezidentem republiky a povolení žáků k zápisu do církevních škol.

14. června podle dohody zvonily při volbě prezidenta v kostelích zvony a arcibiskup Beran sloužil v chrámu sv. Víta slavnostní mši, které se K. Gottwald účastnil.

20. červen – v kostelích bylo čteno poselství arcibiskupa Berana kněží, vysvětlující, že celebrování slavnostního Te Deum 14. června neznamena politický souhlas s režimem. Současně arcibiskup uložil vyvěsit ve všech kostelích rozhodnutí o suspenzi J. Plojhara, který byl zvolen poslancem. Jednání delegací bylo opět přerušeno.

3. červenec – církevní komise ÚV KSČ schválila opatření proti katolické církvi jako odpověď na Beranovo poselství: uložila institucím NF osobně jednat s knězi o návrzích na jejich platy ze státního rozpočtu a založit v církevním oddělení NF kartotéku kněží podle jejich poměru k režimu, ministerstvu školství připravit seznam církevních škol k jejich zestátnění. S vedením lidové strany dohodnout zveřejnění jasného stanoviska k Plojharově suspenzi.

6. červenec – arcibiskup Beran sdělil dopisem A. Čepičkovi, že vzhledem k tomu, že dohoda z 11. června o církevních školách není plněna, jsou další jednání delegací NF a církve neúčelná. K jejich obnovení stanovil tři podmínky: zaručit církevní školy zákonem, zastavit opatření ministerstva školství proti nim a vyřešit otázku církevního tisku.

16. srpen – biskupská konference v Nitře schválila memorandum vlády, ve kterém ji obvinila z nedodržování slibů a z útoků vůči církvi, žádala zastavit boj proti církvi a pokusy oddělit kněží od věřících

a uložila přečíst memorandum ve všech kostelích. Komunistické vedení a vláda memorandum odmítly.

30. srpen – vypracován návrh na dlouhodobý plán postupného překonávání náboženství v ČSR ve třech etapách. Jeho cílem bylo vytvořit národní katolickou církev, na Vatikánu nezávislou.

13. září vyzval arcibiskup Beran dopisem A. Zápotockého k vyřešení sporných otázek mezi církví a státem. Především šlo o útoky proti biskupům, zestátnění církevních škol a náhrady za vyvlastněný církevní majetek.

5. října – odpověď A. Zápotockého arcibiskupovi naznačovala ochotu vlády k jednání.

17. října – biskupové vydali pastýřský list, ve kterém vyzývali věřící k věrnosti církvi a jednotě s kněžími a biskupy proti tlaku státních orgánů.

20. říjen – porada funkcionářů Národní fronty o církevní politice, vedená A. Čepičkou, rozhodla rozvinout kampaň za zabavení úřadu kněží, kteří byli odsouzeni za protistátní činy, vydávat ministerský věstník pro duchovenstvo, zesílit činnost funkcionářů mezi kněžími a vystupňovat kampaň proti Vatikánu.

Listopad – ve Státní bezpečnosti byla vytvořena církevní oddělení.

14.–15. prosinec – biskupská konference jednala o možnosti dohody se státem a rozhodla zahájit jednání s vládou, vypracovat memorandum jako podklad pro jednání a předat ho prezidentovi.

1949

12. leden – církevní oddělení NF předložilo organizačnímu sekretariátu ÚV KSČ návrh na „Další opatření v církevní politice“, který znamenal zostření vztahu vůči katolické církvi.

18. leden – biskupská konference se zabývala přípravou na návštěvu biskupské delegace u prezidenta K. Gottwalda.

19. leden – delegace v čele s arcibiskupem Matochou a biskupy Š. Trochtou a E. Nécseyem jednala s prezidentem, který se kladně vyslovil k požadavku na obnovu jednání s vládou, a týž den mu předala memorandum s deseti požadavky pro jednání s vládou:

1. zastavit veřejné útoky proti církvi a jejím představitelům
2. splnit dohodu o církevním školství z 11. června 48
3. zbavit školní osnovy protináboženského a proticírkevního rázu
4. spravedlivě upravit církevní a náboženský tisk
5. zaručit právo občanů sdružovat se v náboženských spolcích
6. zastavit kampaň proti papeži
7. zamezit snahám vnášet rozpory mezi biskupy a duchovní, kněze a věřící
8. hlásit případy zatčení duchovních církevním úřadům a umožnit jim nahlédnout do soudních spisů
9. upravit platové podmínky duchovenstva
10. odstranit odbornou a sociální diskriminaci kněží, řeholníků a řeholnic.

21. leden – organizační sekretariát ÚV KSČ vzhledem k obnovení jednání s církví odložil rozhodnutí o návrhu „Další opatření v církevní politice“.

28. leden – nový chargé d'affaires Vatikánu v Praze G. Sensi se na ministra zahraničních věcí V. Clementise obrátil dopisem, v němž uvedl řadu případů perzekuce církevních institucí a hodnostářů a pro dosažení dohody s církví považoval za nezbytné zastavit opatření, která se připravují proti církvi, vyjednávat se Svätým stolcem a přezkoumat s ním Modus vivendi z roku 1928.

4. února V. Clementis přijal G. Sensiho, odmítl obsah jeho dopisu a také žádost, aby vláda vyjednávala o církevních záležitostech s Vatikánem.

7. únor – předsednictvo ÚV KSČ se zabývalo memorandem biskupů, které obdržel 19. ledna prezident, a přípravou jednání vlády s církevní delegací. Usneslo se podmínit dohodu o požadavcích memoranda splněním čtyř podmínek.

1. prohlášením církve o oddanosti režimu
2. zrušení Plojharovy suspenze
3. církevním potrestáním duchovních odsouzených za protistátní činnost
4. umožněním spolupráce kněží s orgány lidové správy

17. únor bylo zahájeno jednání delegací vlády a církve. Za vládu – A. Čepička, V. Široký, J. Ševčík, V. Kopecký, A. Petr, E. Šlechta. Za hierarchii biskupové Š. Trochta, J. Čárský, A. Lazík a R. Pobožný. Rozhovory skončily ujednáním, že biskupové zaujmou stanovisko k požadavkům vlády.

4. března – arcibiskup Matocha se vrátil z Říma, kde vedl rozhovory o dalším jednání s vládou.

9. březen – porada krajských tajemníků NF, na níž A. Čepička hovořil o zostření postupu vůči církvi, neboť biskupové dosud neodpověděli na čtyři podmínky.

22.–23. březen – biskupská konference ve Starém Smokovci měla jednat o čtyřech podmínkách vlády. Účastníci odhalili odposlouchávací zařízení a přerušili konferenci i další jednání s vládou.

25. duben – předsednictvo ÚV KSČ přijalo ostrý kurz v církevní politice a ustavilo církevní komisi ÚV KSČ (šestka).

29. duben – biskupská konference v Olomouci schválila Beranovo stanovisko přerušit rozhovory s vládou a zbavit Trochtu plné moci k jednání, souhlasila, aby Beran rozhodnutí konference sdělil formou memoranda prezidentovi a schválila oběžník duchovním o protiústavnosti postupu vlády proti církvi.